

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐԱՔԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԼԻԳԱՅԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ Ռ.Կ.

2004-2008 թվականները կարելի է բեկումնային համարել Հայաստանի և Արաքական աշխարհի համագործակցության համար:

Արաքական պետությունների լիգայի /ԱՊԼ/ որպես արաքական աշխարհը համախմբող միակ և ամենագլխավոր կառույցի հետ կապերը մշտապես կարևորվել են ՀՀ-ի բազմակողմ համագործակցությունների համատեքստում: Կահիրեում ԱՊԼ-ի կենտրոնակայանի գտնվելու հանգամանքը դյուրացրել է շփումներն այդ կազմակերպության հետ՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ այնտեղ է տեղակայված Աֆրիկյան մայրցամաքում ՀՀ-ի միակ դեսպանությունը:

2001 թ. ԱՊԼ գլխավոր քարտուղարի պաշտոնում Ամր Մուսայի¹ ընտրությունից հետո այդ կազմակերպությունն սկսեց առավել մեծ ուշադրություն դարձնել ոչ միայն աշխարհաքաղաքական կենտրոնների, այլև տարբեր պետությունների հետ համագործակցությանը: Ստեղծվեցին ԱՊԼ-Չինաստան, ԱՊԼ - Լատինական Ամերիկա, ԱՊԼ - ԵՄ և համագործակցության այլ խորհուրդներ:

Օգտվելով վերոնշյալ բարենպաստ պայմաններից՝ Եգիպտոսում ՀՀ դեսպանությունը ակտիվ աշխատանքներ նախաձեռնեց ԱՊԼ-ի հետ համագործակցությունն ամուր իրավական հիմքերի վրա դնելու ուղղությամբ:

Որպես առաջին քայլ՝ 2004 թ. սկիզբ դրվեց ԱՊԼ-ի և ՀՀ ԱԳՆ-ի գործուն շփումներին ու քննարկումներին՝ կիրառելով տարբեր բազմակողմ համաժողովների շրջանակները: Այդ հանդիպումների, ինչպես նաև Եգիպտոսում ՀՀ դեսպանության աշխատանքների շնորհիվ 2005 թ. հունվարին

¹ Ամր Մուսան Եգիպտոսում մեծ հեղինակություն վայելող քաղաքական և հասարակական գործիչ է, վաստակաշատ և հմուտ դիվանագետ: Նա որպես ԱՊԼ գլխավոր քարտուղար պաշտոնավարեց մինչև 2011 թ., իսկ մինչ այդ զբաղեցնում էր Եգիպտոսի Արաքական Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարի պաշտոնը /1991-2001 թթ./:

ՀՀ ԱԳ նախարար Վ. Օսկանյանի՝ Եգիպտոս կատարած պաշտոնական այցի ընթացքում հանդիպում կազմակերպվեց ԱՊԼ գլխավոր քարտուղար Ամր Մուսայի հետ, որի ընթացքում փոխըմբռնման հուշագիր ստորագրվեց ՀՀ ԱԳՆ-ի և ԱՊԼ-ի միջև, ինչը նոր փուլի սկիզբ դարձավ հայ-արաբական հարաբերությունների զարգացման և արաբական աշխարհի հետ ՀՀ քաղաքական համագործակցությունը արդյունավետորեն համակարգելու համար:

Ստորագրված փաստաթղթի շնորհիվ Եգիպտոսում հավատարմագրված հայ դիվանագետները հնարավորություն ստացան մասնակցելու ԱՊԼ-ում տեղի ունեցող գազաթաժողովների բացման հանդիսավոր արարողություններին, կազմակերպվող մամուլի ասուլիսներին ու տարբեր հարցերի վերաբերյալ քննարկումներին: ՀՀ դեսպանությունը ներգրավվեց ԱՊԼ-ի ղեկավարության և միջազգային այդ կազմակերպությունում հավատարմագրված դեսպանների ու դիվանագիտական կորպուսի ակտիվ շփումների մեջ: Սկսեցին Կահիրեից Երևան ուղարկվել հեռագրեր ու վերլուծականներ միջարաբական և տարածաշրջանային ընթացիկ կարևորագույն խնդիրների, արաբական տարբեր երկրների դիրքորոշումների ու վարած քաղաքականության մասին, ինչը հնարավորություն տվեց ՀՀ ԱԳՆ-ին առավել ճշգրիտ ու թիրախային դարձնել թե՛ տարբեր արաբական երկրների նկատմամբ քաղաքականության մշակման և թե՛ երկկողմ համագործակցության ընթացքի ուղղորդման գործընթացները:

2007 թ. ապրիլին ՀՀ նախագահ Ռ. Քոչարյանի պաշտոնական այցը Եգիպտոս կարելի է գնահատել որպես պատմական՝ Հայաստան-Արաբական աշխարհի հարաբերությունների զարգացման առումով: ՀՀ դեսպանությունը, հայ-եգիպտական երկկողմ հանդիպումներից բացի, կազմակերպեց ՀՀ ղեկավարի առաջին այցելությունը Արաբական պետությունների լիգայի կենտրոնակայան, որտեղ տեղի ունեցավ առանձնագրույց այդ կազմակերպության գլխավոր քարտուղարի հետ, հանդիպում կազմակերպվեց Լիգայում հավատարմագրված բոլոր 22 արաբական երկրների դեսպանների հետ: Այդ հանդիպման սկզբում ՀՀ նախագահը հատուկ ընդգծեց Հայաստանի պատրաստակամությունը ավելի խորացնելու և զարգացնելու ավանդական բարեկամական հարաբերությունները արաբա-

կան աշխարհի հետ²: Հանդիպման ընթացքում անդրադարձ կատարվեց Պաղեստինյան հիմնախնդրին, Իրաքում ստեղծված իրավիճակին, ահաբեկչության դեմ պայքարին, Մերձավոր Արևելքում հայկական կազմակերպված համայնքների ու հայ անհատների շոշափելի ներդրմանը՝ արաբական երկրների զարգացման և առաջընթացի գործում: Նշվեց այն մասին, որ՝ «Երբ հայ ժողովուրդը ցեղասպանության ենթարկվեց Օսմանյան Թուրքիայում, արաբական երկրներն առաջինն էին, որ օգնության ձեռք մեկնեցին՝ ապաստան տրամադրելով և հնարավոր աջակցություն ցուցաբերելով հարյուր հազարավոր մարդկանց: Հայ ժողովուրդը երբևիցե չի կարող մոռանալ արաբ ժողովրդի նման վերաբերմունքը, և դա իր արտացոլումն ունի նաև Հայաստանի արտաքին քաղաքականության մեջ: Անկախության ձեռքբերումից ի վեր Հայաստանի Հանրապետությունը հետևողականորեն զարգացրել է իր հարաբերություններն արաբական երկրների հետ և մշտապես իր համերաշխությունը հայտնել մերձավորարևելյան խաղաղ գործընթացում արաբական դիրքորոշմանը»³: Հանդիպման ընթացքում շոշափվեցին նաև ՀՀ արտաքին քաղաքականության, տնտեսության առանձնահատկությունների ու առաջնահերթությունների, մշակութային համագործակցության, քաղաքակրթական երկխոսության, ԼՂՀ հիմնախնդրի կարգավորման գործընթացի հետ կապված հարցեր:

ԱՊԼ-ում հավատարմագրված դեսպանների առջև ունեցած իր պատասխան ելույթում կազմակերպության գլխավոր քարտուղար Ամր Մուսան հատուկ շեշտեց. «Մեզ համար մեծ պատիվ էր Հայաստանի նախագահին հյուրընկալել այստեղ, քանի որ հայերի և արաբների միջև առանձնահատուկ հարաբերությունները պատմականորեն ջերմ են մինչև այսօր»⁴:

Այնուհետև ողջույնի խոսքով հանդես եկան Սաուդյան Արաբիայի /որպես դուայեն/, Սիրիայի, Լիբանանի, Իրաքի, Եգիպտոսի, Քուվեյթի դեսպանները: Արաբ դեսպանները վերահաստատեցին հայ ժողովրդի հանդեպ իրենց տաճած հարգանքն ու խոր ակնածանքը, որը «տարածվում է նաև հայկական պետության վրա»: Նրանք հատկապես շեշտեցին հայ և

²Մինչ այդ Եգիպտոս այցելած ԱՊՀ-ի կամ Արևելյան Եվրոպայի որևէ երկրի ղեկավար ԱՊԼ-ում հավատարմագրված դեսպանների հետ հանդիպում, ինչպես նաև ԱՊԼ կենտրոնակայանում ելույթ չէր ունեցել:

³ Եգիպտոսում ՀՀ դեսպանության հաշվետվությունը՝ ՀՀ նախագահի պաշտոնական այցի վերաբերյալ, 20.IV.2007:

⁴ Նույն տեղում:

արաբ ժողովուրդների միջև պատմական կապերի բացառիկությունը, հայերի շոշափելի ներդրումը իրենց երկրների զարգացման ու առաջընթացի ապահովման գործում:

ԱՊԼ-ում տեղի ունեցած այդ հանդիպումն ու ելույթները ուղիղ եթերով հեռարձակվեցին արաբական տարբեր երկրներում, այնուհետև լայնորեն լուսաբանվեցին արաբական ամենահեղինակավոր ՋԼՄ-ների միջոցով:

Վերոհիշյալ այցելությունը հզոր լիցք ու էապես նոր բովանդակություն հաղորդեց մեր համագործակցությանը ԱՊԼ-ի հետ: Ի կատարումն ձեռք բերված պայմանավորվածությունների, այցից անմիջապես հետո ՀՀ ԱԳ նախարարը պաշտոնական նամակով դիմեց ԱՊԼ գլխավոր քարտուղարին՝ Եգիպտոսում ՀՀ դեսպանին արաբական այդ հեղինակավոր կազմակերպությանը հավատարմագրելու առաջարկով:

Սկսվեց դիվանագիտական լարված աշխատանք ոչ միայն ԱՊԼ քարտուղարության, այլև առանձին երկրների հետ՝ նրանց աջակցությունը ԱՊԼ-ում ապահովելու նպատակով: Օրինակ, Սաուդյան Արաբիայի հետ ՀՀ դիվանագիտական հարաբերությունների բացակայությունը՝ նկատի առնելով նաև այն հանգամանքը, որ Սաուդյան Արաբիան այդ կազմակերպության հիմնական դոնորներից է և ունի վճռորոշ ծայն, ամենալուրջ խոչընդոտներից մեկն էր Հայաստանի համար:

Սաուդյան Արաբիայի երկու դեսպանների /Եգիպտոսում և ԱՊԼ-ում/⁵ հետ ծավալված ակտիվ շփումների շնորհիվ ապահովվեց Արաբական Լիգայում Էռ-Ռիհադի բարյացակամ դիրքորոշումը ՀՀ խնդրանքի նկատմամբ:

Դիվանագիտական նպատակասլաց աշխատանքի արդյունքում 2008 թ. մարտի 3-ին Արաբական պետությունների լիգայի 22 անդամ-երկրների արտաքին գործերի նախարարների խորհուրդը միաձայն համաձայնություն տվեց Եգիպտոսում ՀՀ դեսպանին ԱՊԼ-ում որպես ՀՀ

⁵ Այդ հարցում նշանակալի էր Եգիպտոսում Սաուդյան Արաբիայի դեսպան Հիշամ Նագերի աջակցության ապահովումը, որը մինչ Եգիպտոսում Սաուդյան Արաբիայի դեսպան նշանակվելը զբաղեցրել էր այդ երկրի ծրագրավորման նախարարի, այնուհետև՝ նավթի նախարարի պաշտոնները, ղեկավարել է աշխարհում ամենամեծ նավթային ընկերությունը՝ «Արամկոն»: Նրա հետ Եգիպտոսում ՀՀ դեսպանը սկսեց նաև առարկայական քննարկումներ՝ երկու երկրների միջև դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման վերաբերյալ, որը տարբեր պատճառներով մնաց անավարտ:

լիազոր ներկայացուցիչ հավատարմագրելուն: Այդ որոշման հիման վրա մի քանի ամիս անց ՀՀ նախագահի հրամանագրով ՀՀ դեսպան Ռուբեն Կարապետյանը համատեղության կարգով նշանակվեց ԱՊԼ-ում ՀՀ լիազոր ներկայացուցիչ⁶:

ՀՀ լիազոր ներկայացուցիչը պաշտոնապես իրավունք ստացավ ներկա գտնվելու ԱՊԼ գազաթափողովներին /առանց ձայնի իրավունքի/, մասնակցելու ԱՊԼ շրջանակում բոլոր քննարկումներին ու նստաշրջաններին /բացառությամբ փակ նիստերի/, շրջանառել ՀՀ պաշտոնական հայտագրեր /նոտաներ/ ու փաստաթղթեր:

ՀՀ դեսպանի՝ ԱՊԼ-ում հավատարմագրման պահին ոչ-արաբական երկրներից ԱՊԼ-ում դեսպանի մակարդակով ներկայացված էին միայն ՌԴ-ն, Չինաստանը, Իտալիան և Մալթան: ՀՀ-ն դարձավ **ոչ-արաբական հինգերորդ երկիրը**, որը դիվանագիտական բարձր ներկայացվածություն ունեցավ ԱՊԼ-ում, ինչն էլ վերահաստատեց ու նորովի ամրագրեց հայ ժողովրդի բացառիկ պատմական կապերի առկայությունն արաբ ժողովրդի հետ, նրա անուրանալի ներդրումն արաբական երկրների զարգացման գործում՝ բացելով լայն հեռանկարներ հայ-արաբական բարեկամության էլ ավելի ամրապնդման ու խորացման համար:

Արաբական բոլոր երկրները միավորող միակ միջազգային կազմակերպությունում դեսպանի մակարդակով ՀՀ ներկայացվածությունը կարևոր քայլ էր Հայաստան-Արաբական աշխարհի հարաբերությունների հետագա ծավալման ուղղությամբ: Այն նոր որակ հաղորդեց ու ամենաբարձր մակարդակն ապահովեց արաբական երկրների հետ ՀՀ երկկողմ և բազմակողմ համագործակցության համար, հնարավորություն ընձեռեց առավել արդյունավետ կերպով պաշտպանելու մեր ազգային ու պետական շահերը՝ ԱՊԼ-ի շրջանակում Արցախի ու միջազգային կարևոր այլ հիմնախնդիրների վերաբերյալ ՀՀ դիրքորոշումները ներկայացնելու և պարզաբանելու, ինչպես նաև տարաբնույթ քաղաքական, տնտեսական և մշակութային նախաձեռնություններով հանդես գալու համար:

⁶ <http://www.president.am/hy/decrees/item/310/>.

ИЗ ИСТОРИИ СОТРУДНИЧЕСТВА РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ С ЛИГОЙ АРАБСКИХ СТРАН

КАРАПЕТРЯН Р.К.

Резюме

2004-2008 годы являются одним из знаменательных периодов в истории сотрудничества РА с ЛАГ – единственной организацией, объединяющей все арабские страны. Сотрудничество Республики Армения с Лигой Арабских стран было направлено на достижение качественно нового уровня отношений между РА и ЛАГ. В свете сказанного особую важность имел вопрос аккредитации в ЛАГ Полномочного представителя РА на уровне посла для дальнейшего углубления отношений с Арабским миром.

FROM THE HISTORY OF COOPERATION BETWEEN ARMENIA AND THE LEAGUE OF ARAB STATES

R. KARAPETYAN

Abstract

During 2004-2008 the new qualitative level of cooperation between the Republic of Armenia and the League of Arab States – the only international organization that unites all Arab countries was achieved. The accreditation of Ambassador of Armenia to the League, once again confirmed the exceptional historical bonds which existed between Armenians and Arabs, and provided Yerevan with additional effective tool for further deepening cooperation with the Arab world.